

ШАБАЛА Я. М. АГРАРНІ РЕФОРМИ НА ВОЛИНІ У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ ТА НАСЛІДКИ: МОНОГРАФІЯ / ЯРОСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ ШАБАЛА. – ЛУЦЬК : ВОЛИНСЬКА МИСТЕЦЬКА АГЕНЦІЯ «ТЕРЕН», 2012. – 360 С.

В умовах незалежності України вітчизняна історична наука поступово набуває належного їй суспільного статусу як самостійна галузь знань. В ній продовжують розвиватися традиційні напрями історичних досліджень, починають формуватися нові, постійно розширюється їх тематичний та жанровий діапазон. Одним із напрямів, який займає власну нішу у вітчизняній історіографії, є дослідження народного господарства України та її окремих регіонів. Саме його традиції репрезентує монографія Я. М. Шабали «Аграрні реформи на Волині у ХХ – на початку ХХІ ст.: передумови, перебіг та наслідки»

У вступній частині автор аргументовано довів актуальність теми, чітко визначив предмет та об'єкт дослідження, сформулював його мету та завдання. Не викликає сумніву й те, що вивчення аграрної історії Волині ХХ ст. має важливе прикладне значення, оскільки з досвіду попередніх аграрних перетворень можна почерпнути повчальні уроки і віднайти відповіді на виклики, які стоять перед сучасним українським селом.

У першому розділі Я. Шабала ґрунтовно проаналізував вітчизняну та зарубіжну історіографію досліджуваної проблеми, цілком виправдано систематизувавши її за проблемно-хронологічним принципом. Огляд джерельної бази, свідчить, що автор для написання праці використав широке коло різних за специфікою та жанровими ознаками історичних джерел, у тому числі й архівних документів, частина з яких вперше введена до наукового обігу. Це підкреслює як новизну, так і високу наукову вартість даного дослідження. Задекларовані методологічні підходи дають можливість з наукової точки зору розглянути процес розвитку аграрних відносин на Волині в окреслених у роботі хронологічних межах. Доцільним, на наш погляд, є використання низки методів економічної історії.

Другий розділ автор присвятив столипінській аграрній реформі та її реалізації на Волині в 1906–1914 рр. Він досить ґрунтовно проаналізував історичні передумови реформи, охарактеризував шляхи і методи її реалізації, вказавши на певні регіональні особливості. Оперуючи багатим статистичним матеріалом, Я. Шабала відобразив зрушення в аграрному секторі Волинської області викликані реформою, на конкретних прикладах обґрунтував свої висновки про те, що з її запровадженням волинське село стало на шлях капіталістичної еволюції.

В наступному розділі дослідник проаналізував зміни, які відбулися в сільському господарстві Волинського воєводства внаслідок реалізації аграрної реформи польського уряду в 1920-х–1930-х рр. В ньому досить детально відображені зміни в системі землеволодіння та землекористування, еволюція структури господарств. Значну увагу автор приділив аналізу кількісних показників розвитку різних галузей сільського господарства, що дало змогу об'єктивно оцінити економічну ефективність

реформи. Відзначаючи певні позитивні зрушення, викликані реформою, він також вказав і на окремі її упущення, що не дозволили вирішити багатьох проблем волинських селян.

Четвертий розділ охоплює колгоспно-радгоспну добу. На основі архівних документів Я. Шабала відтворив динаміку колективізації волинського села, охарактеризував економічний стан колгоспів на межі 1940-х–1950-х рр. Наступні етапи розвитку сільського господарства автор пов'язав з партійно-державною аграрною політикою СРСР і УРСР. Реалізація головних її напрямів продемонстрована різноманітними статистичними даними, які відтворюють кількісні та якісні зміни, що відбулися в розвитку сільського господарства Волинської області. Він досить критично підійшов до аналізу цих показників, акцентуючи увагу на тому, що їх кількісне зростання відбувалося за рахунок чинників екстенсивного характеру.

У п'ятому розділі висвітлено хід реформування волинського села в період незалежності України. Автору вдалося розкрити суть і зміст основних напрямків аграрної реформи, відобразити структурні зміни в аграрному секторі Волинської області, які відбулися на початку XXI ст. Ці зміни підтверджені статистичними даними, поданими у вигляді таблиць, і відображають основні показники розвитку індивідуальних та фермерських господарств, різних типів сільгоспідприємств тощо. Я. М. Шабала, вказуючи на окремі позитивні зрушення, також вказав на низку деструктивних чинників, які стримують розвиток волинського села на сучасному етапі.

У підсумку автор зробив об'єктивні висновки, які базуються на результатах дослідження. На наш погляд, у висновках монографії варто було чіткіше сформулювати рекомендації щодо можливості використання досвіду попередніх аграрних реформ в сучасних умовах.

Подані у додатках графіки та діаграми вдало доповнюють текстову частину монографії, оскільки наочно демонструють динаміку розвитку основних галузей аграрного сектору Волині на різних етапах його реформування.

В цілому слід відзначити те, що структурна побудова монографії є чіткою і логічною, матеріал викладено цікаво і доступно, що наблизить її до широкого кола читачів. За призначенням вона може слугувати з одного боку, як самостійна наукова праця, з іншого – як ґрунтовний посібник з аграрної історії Волині та України XX – початку XXI ст.